Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1361/2021, ECLI:CZ:NS:2021:25.CDO.1361.2021.1

Číslo: 90/2022

Právní věta:

Při stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění je výklad § 2958 o. z. založený na posouzení funkčních schopností poškozeného podle nezávazné pomůcky, označené též jako Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, způsobilým a vhodným přístupem k naplnění zákonného principu slušnosti (§ 2958 věta druhá o. z.) i požadavku legitimního očekávání (§ 13 o. z.).

Soud k objektivizaci a medicínské klasifikaci trvalých zdravotních následků na základě znaleckého posudku zjistí procento, v němž je poškozený vyřazen ze zapojení do životních činností definovaných v upravené Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví. Tímto procentem ze čtyřsetnásobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok, předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, pak vyjádří objektivizovanou náhradu, kterou do výsledné podoby upraví zvýšením či snížením podle konkrétních okolností případu a poměrů poškozeného tím, že zohlední zejména jeho věk, intenzitu předchozího zapojení do společenských aktivit nebo okolnosti vyjmenované v § 2957 o. z.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.12.2021

Spisová značka: 25 Cdo 1361/2021

Číslo rozhodnutí: 90

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Bolestné, Nemajetková újma (o. z.)

Předpisy: § 2958 o. z.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, uveřejněné pod číslem 7/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3484/2019, uveřejněný pod číslem 4/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017, uveřejněné pod číslem

39/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 6 Tdo 1309/2019, uveřejněné pod číslem 39/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 7 Tdo 1485/2019, uveřejněný pod číslem 51/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2022, sp. zn. 25 Cdo 2207/2020

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2651/2015

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 387/18, N 138/90 SbNU 259

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3500/18, N 208/97 SbNU 238

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2011, sp. zn. II. ÚS 727/11, N 209/63 SbNU 431

Nález Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. I. ÚS 947/09, N 56/56 SbNU 593

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15, N 23/80 SbNU 275

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 11.2021, sp. zn. II. ÚS 2925/2020

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. 23 Co 420/2019, rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 10. 4. 2019, sp. zn. 31 C 54/2018, a usnesení téhož soudu ze dne 27. 5. 2019, sp. zn. 31 C 54/2018, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 11. 5. 2020, č. j. 98 C 229/2017-503, uložil oběma žalovaným povinnost zaplatit žalobci společně a nerozdílně 464.937 Kč jako náhradu vyvažující plně vytrpěné bolesti a 840.021 Kč za ztížení společenského uplatnění a žalobu na zaplacení dalších 7.451.499 Kč zamítl. Rozhodl tak částečným rozsudkem jen o dvou z více dílčích uplatněných nároků na náhradu újmy na zdraví. Soud vyšel ze zjištění, že dne 14. 7. 2014 žalovaná 2) při řízení osobního motorového vozidla nedala přednost v jízdě a střetla se s motocyklem jedoucím po hlavní silnici a řízeným žalobcem, který při nehodě utrpěl mnohačetná zranění. Po opakovaných hospitalizacích, reoperacích a rehabilitaci má žalobce omezenou hybnost a bolestivost pravé ruky, v důsledku čehož nemůže konat drobné pohyby (např. neuřízne krajíc chleba), kloub ho bolí jak v klidu, tak při námaze, přičemž bolest se promítá do celé končetiny. Levá noha je po tříštivé zlomenině stehenní kosti výrazně omezena v pohybu, takže žalobce nemůže rychle chodit nebo běhat, což se negativně projevuje i v ostatních nosných kloubech obou dolních končetin a v bederní páteři. Žalobce není dále schopen vykonávat soustavně jakoukoliv větší fyzickou námahu, déle sedět nebo stát a i pohyb na delší vzdálenost má omezen. Jeho pracovní schopnost klesla k červnu 2018 o 50 %. Ve volném čase hrál lední hokej ve výkonnostní krajské soutěži mužů. Dále se věnoval motorkám, provozoval opravárenskou dílnu a na motorce sám jezdil. Byl dobrovolným hasičem. V současné době je

náměstkem starosty pro okrsek č. VIII sboru dobrovolných hasičů, členem zastupitelstva a místostarostou obce K. a jednatelem a jediným společníkem obchodní společnosti. Bolestné bylo doc. MUDr. P. K., CSc., znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemajetkové újmy, ohodnoceno na 1 860 bodů, tedy 467.380,80 Kč, a tuto částku soud zvýšil o 135.063 Kč, kterou žalovaná 1) již žalobci uhradila. Výši náhrady za ztížení společenského uplatnění pak soud určil podle posudku téhož znalce na základě Metodiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (č. 63/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále též jen „Metodika“) částkou vypočtenou znalcem na 840.021 Kč, která již zahrnuje zvýšení pro mladý věk žalobce (30 let) o 20 %. Soud pak dospěl k závěru, že s ohledem na maturitu žalobce a to, že jeho poslední zaměstnání spočívalo ve vedoucí funkci, je schopen vykonávat administrativní práci, takže není zcela vyřazen z pracovního života. Ostatně i nadále vykonává administrativní činnost pro dobrovolné hasiče a je členem zastupitelstva obce, nepřerušil živnost, je dále jednatelem společnosti a konečně soudu zaslané vyjádření bylo sepsáno jeho rukou. Rovněž je nadále schopen řídit automobil. Soud pro účely stanovení výše náhrady újmy nepřihlížel ani k tomu, že žalobce již není schopen opravovat motorky, neboť k tomu neměl potřebné živnostenské oprávnění. Nepřihlédl ani k další volnočasové aktivitě – hokeji, neboť ve dvou sezónách, které bezprostředně předcházely nehodě, se nasazování žalobce do soutěžních zápasů snižovalo, tudíž i s ohledem na věk (srovnání s průměrným věkem 28 let u vrcholových hokejistů podle diplomové práce k analýze věkové struktury družstev na mistrovství světa v ledním hokeji) se žalobce dostal v roce 2014 na konec své hokejové kariéry a dopravní nehoda jej o tento sport nepřipravila. Naopak mu zabránila ve výkonu činnosti dobrovolného hasiče a také v jízdě na motorce, která též byla jeho volnočasovou aktivitou. V rozmezí let 2015 – 2017 žalobce celkem třikrát pózoval na společenských akcích, kde očividně konzumoval pivo, na všech fotkách se směje a mimo jedné stojí na obou nohách bez opory. V současnosti žije v partnerském stavu a vykonává dvě veřejné funkce. Proto není podle soudu z běžného života vyloučen a není ani limitován tak, aby byl důvod zvýšit náhradu za ztížení společenského uplatnění nad znalcem stanovenou částku. Z uvedeného též vyplývá, že ani psychické obtíže nedosahují takové intenzity, jak se žalobce snaží tvrdit, spočívají jen v tom, že je po traumatické události pod psychickým tlakem a má narušenou psychickou stabilitu; ostatně sám považoval ohodnocení těchto obtíží za dostatečné a nenavrhl důkaz znaleckým psychiatrickým posudkem.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 13. 1. 2021, č. j. 11 Co 323/2020-558, k odvolání žalobce potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném zamítavém výroku. Uvedl, že soud prvního stupně dospěl ke správným skutkovým zjištěním o dopadu úrazu do života žalobce. Z ničeho nevyplývá, že by zdravotní stav žalobce nebyl šest a půl roku od nehody ustálen, a ve znaleckém posudku byly zahrnuty i položky týkající se žalobcova psychického stavu, proto není nutné vypracovávat samostatný znalecký posudek. Se závěry znaleckého posudku (včetně výpovědi) doc. MUDr. P. K., CSc., se odvolací soud ztotožnil. Ačkoliv žalobce utrpěl těžkou újmu na zdraví, není plně odkázán na péči třetí osoby. Již znalec přihlédl k tomu, že žalobce hrál hokej, byl aktivním dobrovolným hasičem, měl zálibu v motorkách, a zároveň zohlednil žalobcův věk, proto zvýšil ohodnocení o 20 %. Částka 840.021 Kč je tak přiměřená žalobcovým omezením a všem okolnostem případu. Soud prvního stupně správně a pečlivě důkazy vyhodnotil a řádně újmu posoudil. Rovněž se správně vypořádal se všemi okolnostmi namítanými stranami. Vytýká-li žalobce odkaz na jediné srovnatelné rozhodnutí Nejvyššího soudu, měl upozornit na jinou vhodnější komparativní judikaturu, což neučinil.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozhodnutí odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost ve smyslu § 237 o. s. ř. spatřuje v otázkách hmotného práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, konkrétně zda odvolací soud 1) dostatečným způsobem

individualizoval a zohlednil předchozí život žalobce, stejně jako mimořádnou míru zapojení do sportovních a společenských aktivit, a zda 2) postupoval správně, pokud vycházel pouze ze znaleckého posudku, který je jen jedním z možných důkazů a není s to plně popsat a zohlednit, jak se utrpěná zranění projevují v běžném životě konkrétní osoby. Podle dovolatele je při stanovení náhrady za ztížení společenského uplatnění nutno přihlédnout k tomu, zda možnosti poškozeného nejsou velmi výrazně omezeny či zcela ztraceny ve srovnání s vysokou a mimořádnou úrovní jeho kulturních, sportovních či jiných aktivit před vznikem újmy. Účelem znaleckého posudku je pak vytvořit dostatečně podrobný a strukturovaný odborný podklad pro rozhodování soudu o výši náhrady za nemajetkovou újmu. Znalci ovšem nepřísluší, aby na základě Metodiky sám stanovil a určil částku náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť to náleží pouze soudu. Lékařská hlediska významná pro stanovení základního bodového ohodnocení jsou totiž jen východiskem pro určení výše odškodnění, pro jejíž zjištění je rozhodující, jak se poškození zdraví projevuje v životě konkrétní osoby. V projednávané věci je pak zásadní především to, že podle znalce je žalobce zcela vyloučen nejen ze sportovních aktivit, které před úrazem vykonával, ale ze sportovních aktivit jako celku, neboť jeho tělesná hybnost je natolik omezena, že není schopen běžného rychlejšího pohybu, natož pak jakéhokoliv sportu. Sport přitom hrál v životě žalobce důležitou roli a je nerozhodné, zda jej vykonával profesionálně či rekreačně, neboť byl-li úrazem ve svých 30 letech vyloučen z jakéhokoliv sportovního vyžití, jde o okolnost zcela mimořádnou, která odůvodňuje zvýšení náhrady. Nedostatečně individualizovány byly též dopady do pracovního života žalobce. Byť byla jeho pracovní schopnost snížena o 50 %, není takřka schopen používat dominantní pravou končetinu, a je tedy zcela neschopný vykonávat manuální práci a takřka neschopný pro výkon administrativní práce, neboť nevydrží psát na počítači, dlouho sedět ani chodit. Dopady psychických obtíží pak soudy nezohlednily vůbec. Provedenému dokazování neodpovídá ani závěr soudu, že žalobce není odkázán plně na péči třetí osoby. Znalec uvedl řadu oblastí, kde je žalobce výrazným způsobem omezen, mimo jiné ujde pouze cca 1.500 m, nemůže chodit po nerovném terénu, není schopen vlastní péče o domácnost a nedokáže déle řídit vozidlo. Ačkoli tedy není zcela odkázán na pomoc třetí osoby, existuje řada běžných činností při vlastní péči o sebe a domácnost, které bez třetí osoby nezvládne. Zohledněno v rámci ztížení společenského uplatnění dále nebylo to, že žalobce trpí trvalými bolestmi, které se projevují jak při běžné, tak zvýšené námaze či třeba změně počasí, přitom ve znaleckém posudku jsou konstatovány. Konečně pak žalobce uvádí, že byl před nehodou velmi společenskou osobou, avšak psychické obtíže mu ve společenském životě brání. Mimo to pak podrobně rozvádí, že skutkové závěry soudů neodpovídají provedenému dokazování a od toho se odvíjí i nesprávné právní posouzení. Jedná se zejména o rozpor se závěry znaleckého posudku. Odvolací soud přitom na řadu námitek žalobce vůbec nereagoval. Provedl některé důkazy, aniž by z nich učinil jakákoliv skutková zjištění, a jde tak o tzv. opomenuté důkazy. Závěr odvolacího soudu, že bylo-li žalobci známo příliehavější rozhodnutí, než citoval soud prvního stupně, měl na ně upozornit, je pak v rozporu se zásadou *iura novit curia*. Navrhl, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Žalovaná 1) ve vyjádření k dovolání uvedla, že rozhodnutí odvolacího soudu považuje za správné a dovolání žalobce za nedůvodné. Taktéž žalovaná 2) považuje dovolání žalobce za nedůvodné. Pokud soudy vycházely především ze znaleckého posudku, bylo to dáno tím, že žalobce nepředložil důkazy pro případné zvýšení náhrady.

III.
Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť závisí na řešení otázky hmotného práva, a to výkladu § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále též jen „o.

z.“), ohledně výše náhrady za ztížení společenského uplatnění, která dosud v rozhodovací praxi občanskoprávního a obchodního kolegia dovolacího soudu nebyla řešena. Dovolání je důvodné.

IV.
Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

7. Uplatněním způsobilého dovolacího důvodu ve smyslu uvedeného ustanovení není zpochybnění právního posouzení věci, vychází-li z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při posouzení věci odvolací soud, a samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem. Argumentací části dovolání, která směřuje proti skutkovým zjištěním, se proto dovolací soud nezabýval, neboť skutkovým stavem je vázán a není oprávněn jeho správnost přezkoumávat (§ 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 o. s. ř.).

8. Podle § 2958 o. z. při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

9. Smyslem náhrady za ztížení společenského uplatnění je peněžitou částkou odčinit obtíže a útrapy spojené s trvalým zhoršením zdravotního stavu, pro něž je poškozený zcela nebo zčásti vyřazen z možnosti zapojit se do obvyklých životních činností, zejména v oblasti pracovního či studijního zapojení, rodinných vztahů, obvyklých činností při péči o svou osobu a domácnost, či rekreačních a volnočasových aktivit apod. Náhrada cílí k odčinění nemajetkové újmy vyvolané zásahem do zdraví, které je nejcennější složkou osobnostních práv každého člověka (k povaze jednotlivých nemajetkových dílčích nároků uvedených v § 2958 o. z. blíže zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017, publikované pod č. 7/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní, dále jen „Rc“, a ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 6 Tdo 1309/2019, publikované pod č. 39/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, dále jen „Rt“).

10. S účinností od 1. 1. 2014 občanský zákoník neobsahuje zmocnění k vydání prováděcího předpisu obdobné tomu, jaké obsahovalo ustanovení § 444 odst. 2 obč. zák., účinné před tímto datem, tedy se již nepočítá s podzákonnou normou, která by obsahovala pravidla, podle nichž má být výše náhrady stanovena, a určení výše náhrady se plně ponechává na úvaze soudu. Body 237 a 238 závěrečných ustanovení § 3080 o. z. byla též zrušena vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, a to se zjevným úmyslem zákonodárce odstranit systém náhrad založený na bodovém hodnocení zdravotních obtíží stanoveném podle podzákonného předpisu, slovy důvodové zprávy s cílem oprostit soudní praxi od vlivu moci výkonné, která právě prostřednictvím pravidel obsažených ve vyhlášce nepřípustně limitovala soudy v možnosti přiznat spravedlivou a dostatečnou náhradu zejména za závažné trvalé zdravotní následky. Zákon nyní stojí na požadavku, aby vytrpěné zdravotní újmy byly plně vyváženy peněžitou náhradou, avšak zjištění finančního ekvivalentu za poškození tak cenné hodnoty jako lidské zdraví je diskutabilní, neboť přesná kvantifikace nemajetkových újem je navýsost složitá, ne-li nemožná. Zřejmě i proto zákon doplňuje, že nelze-li výši náhrady určit cestou plné kompenzace, má se náhrada stanovit podle zásad slušnosti. Ani ty nejsou nikterak definovány a jejich vágnost je zcela srovnatelná s nezřetelným požadavkem plné náhrady. Je proto úlohou soudu, aby tuto právní úpravu naplnil svou úvahou. Ta však nemůže být nepodložená a libovolná, nýbrž musí být odůvodněna tak, aby bylo zřejmé, z jakých východisek soud vyšel a jaká kritéria použil. Jen tak lze vyhovět požadavku legitimního očekávání účastníků a

předvídatelnosti soudních rozhodnutí, jak jej i v hmotněprávní rovině formuluje ustanovení § 13 o. z. a ve své ustálené judikatuře dovozuje Ústavní soud [viz např. nález ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. IV. ÚS 3500/18, body 19-22, nález ze dne 17. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 387/18, (N 138/90 SbNU 259), bod 19, nález ze dne 13. 12. 2011, sp. zn. II. ÚS 727/11, (N 209/63 SbNU 431), nález ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. I. ÚS 947/09, (N 56/56 SbNU 593)].

11. Za tímto účelem soudní praxe od roku 2014 využívá jako jednu z možností výkladu § 2958 o. z. nezávaznou pomůcku, označenou též jako Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, jejíž základní zásady byly publikovány pod Rc 63/2014. Ostatně i důvodová zpráva k § 2958 o. z. připouští, aby si soudní praxe vytvořila vlastní podrobnější pravidla, kterými eliminuje dopady odstranění relativně exaktního podzákonného předpisu. K tomu lze doplnit, že z povahy věci není soudce povinen použít právě tuto metodu výkladu, může zvolit a odůvodnit jinou, nicméně rozhodne-li se postupovat podle Metodiky, měl by jí doporučená pravidla respektovat (případně odůvodnit, v čem a proč se od ní odchyluje), aby tato pomůcka neztratila svůj význam pro sjednocování soudní i mimosoudní praxe, neboť výstupy z jednotlivých řízení, v nichž by s Metodikou bylo nakládáno odlišně, by nebyly vzájemně porovnatelné. Tento přístup je již aprobován i judikaturou trestních senátů Nejvyššího soudu v rámci tzv. adhezního řízení. Například podle usnesení ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1791/2016, (publikováno v časopise Trestněprávní revue č. 2/2018), byl tento systém vypracován za účelem objektivizace a medicínské klasifikace vytrpěných újem na zdraví. Postup popsaný v Metodice má plnit zákonný princip slušnosti (§ 2958 věta druhá o. z.) i požadavek legitimního očekávání (§ 13 o. z.). Z něj vyplývá nutnost vypracovat znalecký posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, na jehož podkladě lze rozhodnout v adhezním řízení o nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy způsobené ublížením na zdraví (§ 228 odst. 1 tr. ř.). Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. 7 Tdo 1485/2019 (Rt 51/2020), má být podkladem pro stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění zpravidla posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví; pouze v jednoduchých případech se lze spokojit s odborným vyjádřením. Není důvod se od této judikatury odchylovat, vždyť v občanskoprávních sporech jde o výklad téhož ustanovení občanského zákoníku jako v adhezním řízení před trestními soudy. Je třeba jen upozornit, že s účinností od 1. 1. 2021 bylo uvedené znalecké odvětví přejmenováno na hodnocení míry bolesti a funkčních schopností při újmách na zdraví, a to vyhláškou č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví (k provedení zákona č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech).

12. Použití Metodiky jako ústavně konformní a účel zákona naplňující způsob výkladu § 2958 o. z. (nepotlačí-li ovšem prostor pro úvahu soudu a nestane-li se mechanickým přebíráním vzorců či šablon) konečně přijímá i nálezová judikatura Ústavního soudu. Například nález ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15, označuje za problematickou pracovněprávní úpravu založenou na prováděcím předpisu, který přinejmenším ve vztahu k odčinění ztížení společenského uplatnění nerespektuje systém stanovení náhrady podle Metodiky; zároveň však varuje před pouhým následováním určitých tabulkově předvídaných bodových počtů. V návaznosti na tato východiska Ústavní soud v nálezu ze dne 15. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 2925/2020, uložil soudům, aby při stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění postupovaly podle Metodiky i v pracovněprávních vztazích, jestliže náhrada poskytnutá zaměstnanci poškozenému na zdraví podle prováděcího předpisu k zákoníku práce není dostatečná.

13. Předmětem dovolacího řízení je potvrzující výrok o zamítnutí části žaloby na náhradu za ztížení společenského uplatnění. U tohoto nároku přináší Metodika oproti předchozí právní úpravě a jejímu výkladu ideově zcela nový systém, který má vedle nezbytného odborného lékařského zatřídění újmy lépe zohledňovat definovaný a zdravotní újmě přiřazený rozsah postižení (omezení) z pohledu všech

myslitelných stránek lidského života, tj. všech oblastí, v nichž pro trvalé zdravotní následky dochází k omezení či dokonce k plnému vyřazení z možnosti se společensky uplatnit, a to jak ve vztahu k průměrnému (obvyklému) poškozenému, tak s přihlédnutím k individuálním odlišnostem každého jednotlivého případu. Nové pojetí založené na stanovení rozsahu omezení (vyřazení) pomocí procentního vyjádření odstraňuje výkladové potíže, jimiž trpěla úprava účinná do 31. 12. 2013, zejména prováděcí vyhláška č. 440/2001 Sb., jejíž etiologický charakter nebral příliš zřetel na důsledky újmy na zdraví pro život poškozeného, přičemž kritéria pro mimořádné zvýšení náhrady soudem byla postupně definována soudní judikaturou, aniž by vedla k dostatečně jednotnému rozhodování; v praxi se zpravidla omezovala jen na velmi obecně zjištěnou část společensky participačních činností, v nichž byl poškozený v důsledku újmy na zdraví omezen či z nich vyřazen. V souladu s dosavadní praxí by mělo být k hodnocení trvalých následků přistoupeno teprve poté, co se zdravotní stav relativně ustálí; přesné časové období nelze obecně určit, zpravidla jde o jeden rok, ve výjimečných případech lze uvažovat i o době delší.

14. Východiskem nového přístupu k hodnocení závažnosti ztížení společenského uplatnění je Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (dále též jen „MKF“), vypracovaná Světovou zdravotnickou organizací (WHO), dostupná v české verzi například na http://www.mpsv.cz/files/clanky/9867/klasifikace_funkcnich_schopnosti_disability_zdravi.pdf. Jedná se o celosvětově uznávanou a používanou systematiku trvalých zdravotních újem, vycházející z roztřídění postižení podle tělesných struktur a funkcí, vystihující ovšem důsledněji dopady těchto újem na schopnosti poškozeného vykonávat běžné životní aktivity. Pro účely určení výše náhrady za trvalé zdravotní následky lze využít 3. část (komponentu) této klasifikace nazvanou Aktivity a participace.

15. Nespornou předností MKF je propracovaná struktura a důraz na určení stupně omezení funkčních schopností postiženého, a to s přihlédnutím k jeho zhoršenému zdravotnímu stavu tak, aby byla zohledněna změna oproti předchozímu stavu. Tento systém přiřazuje jednotlivým funkčním potížím určitý stupeň závažnosti (podpořený i procentní škálou) a tím lépe než bodový systém založený na lékařských diagnózách vystihuje rozsah trvalého zdravotního postižení. Protože je velmi podrobná a promyšlená, umožňuje MKF při jejím plném využití vykreslit velmi plastický obraz nejen postižení konkrétních tělesných funkcí, nýbrž i praktický dopad těchto postižení do všech sfér života poškozeného, přehledně vyjmenovaných (kódovaných) v devíti kapitolách. S potřebou vymezit obtíže ne zcela soběstačné osoby cestou hodnocení funkčních schopností ostatně pracuje například i zákon č. 108/2006 Sb., o sociální péči, který pro účely stanovení příspěvku na péči používá řadu kritérií obsažených v MKF. Použití této terminologie a celého přístupu tedy není ani v českém právu ojedinělé.

16. Stupeň závažnosti trvalého zdravotního postižení prostřednictvím objektivní klasifikace funkčních schopností se nevyjadřuje jako dříve součtem bodového hodnocení diagnóz, násobeným peněžitou hodnotou jednoho bodu, nýbrž je pojat jako procentní vyjádření ztráty životních příležitostí (lepší budoucnosti ve smyslu § 2958 o. z.) ve škále 0 – 100 % pro jednotlivé položky (domény – označené písmenem d a trojciferným kódem, v některých případech doplněné i o čtyřmístné podpoložky) v devíti oblastech společenského zapojení:

> Kapitola 1. Učení se a aplikace znalostí, v níž jsou hodnoceny tyto činnosti: d 110 – Pozorování, d 115 – Naslouchání, d 120 – Jiné účelné vnímání, d 130 – Opisování, d 135 – Opakování, d 140 – Učení – čtení, d 145 – Učení – psaní, d 150 – Učení – počítání, d 155 – Získání dovedností, d 160 – Soustředění pozornosti, d 163 – Myšlení, d 166 – Čtení, d 170 – Psaní, d 172 – Počítání, d 175 – Řešení problémů, d 177 – Rozhodování
>
> Kapitola 2. Všeobecné úkoly a požadavky: d 210 – Provádění jednotlivého úkolu, d 220 – Provádění mnohočetných úkolů, d 230 – Vykonávání běžné denní povinnosti, d 240 – Zvládání

obtíží a jiných psychických nároků

Kapitola 3. Komunikace: d 310/d320 – Přijímání mluvených zpráv/Přijímání zpráv ve znakové řeči (u neslyšícího), d 315 – Přijímání neverbálních zpráv, d 325 – Přijímání psaných zpráv, d 330/d 340 – Mluvení/ Vytváření zpráv ve znakové řeči (u neslyšícího), d 335 – Vytváření neverbálních zpráv, d 345 – Psaní zpráv, d 350 – Konverzace, d 355 – Diskuze, d 360 – Používání komunikačních pomůcek a technik

Kapitola 4. Pohyblivost: d 410 – Měnění základní pozice těla, d 415 – Udržení pozice těla, d 420 – Přemisťovaní, d 430 – Zvedání a nošení předmětů, d 435 – Přemisťování předmětů pomocí dolních končetin, d 440 – Využití ruky k jemným pohybům, d 445 – Využití ruky a paže, d 450 – Chůze, d 455 – Pohyb, d 460 – Pohyb po různých lokalitách, d 470 – Používání dopravy, d 475 – Řízení

Kapitola 5. Péče o sebe: d 510 – Sám se umýt, d 520 – Péče o části těla, d 530 – Používání toalety, d 540 – Oblékání, d 550 – Jídlo, d 560 – Pití, d 570 – Péče o své zdraví

Kapitola 6. Život v domácnosti: d 610 – Získání obydlí, d 620 – Získání nezbytných věcí a služeb, d 630 – Příprava jídla, d 640 – Vykonávání domácích prací, d 650 – Péče o předměty v domácnosti, d 660 – Pomoc druhým

Kapitola 7. Mezilidská jednání a vztahy: d 710 – Základní mezilidská jednání, d 720 – Složitá mezilidská jednání, d 730 – Jednání s cizími lidmi, d 740 – Formální společenské vztahy, d 750 – Neformální společenské vztahy, d 760 – Rodinné vztahy, d 770 – Intimní vztahy, d 798 – Schopnost reprodukce

Kapitola 8. Hlavní oblasti života: d 810 – Neformální výchova, d 839 – Formální vzdělávání, d 840 – Vzdělávání (příprava na práci), d 845 – Získání, udržení a ukončení zaměstnání, d 850 – Placené zaměstnání, d 860 – Základní ekonomické operace, d 865 – Složité ekonomické operace, d 870 – Ekonomická soběstačnost

Kapitola 9. Život komunitní, sociální a občanský: d 910 – Občanský život (v komunitě), d 920 – Rekreace a volný čas, d 930 – Náboženství a duchovní život, d 950 – Politický život a občanství.

17. Z rozhodnutí ve věcech, které byly dosud předloženy s dovoláním Nejvyššímu soudu (sp. zn. 25 Cdo 3484/2019, 25 Cdo 1452/2019 a 25 Cdo 3486/2020, aniž v nich mohla být dovolacím soudem řešena otázka použití Metodiky), z judikatury soudů nižších stupňů monitorované Oddělením dokumentace a analýzy judikatury Nejvyššího soudu (např. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích sp. zn. 27 Co 302/2018, Okresní soud v Písku sp. zn. 7 C 309/2015, Městský soud v Brně sp. zn. 41 C 74/2018) i z jednotlivých znaleckých posudků vytvářených většinou na webovém rozhraní www.nahradazsu.cz lze vysledovat, že soudní i mimosoudní praxe je prakticky jednotná v definicích jednotlivých položek (domén) hodnocených v uvedených devíti kapitolách. Tyto definice lze nalézt na internetu https://www.nsoud.cz/Judikatura/nsweb.nsf/0/88001E14AC64BB4EC125807A004A8F64/$file/C%20%20Aktivity%20a%20participace%20%20Sbirka.pdf, nebo https://www.datanu.cz/download/MKF-pro-Metodiku.pdf, v tištěné podobě pak v publikaci Žďárek, R., Těšinová, J., Škárová, M., Waltr, R., Púry, F. a kol: Metodika odškodňování imateriálních újem na zdraví, C. H. Beck. Praha 2015 (zde jsou ovšem některé chyby či překlepy – nesprávné číslo domény d 415 na str. 109, nesprávný název domény d 455 na str. 113 a nesprávný název domény d 475 na str. 114). V podrobnostech lze odkázat na tyto zdroje. Smyslem je vymezit u každé z činností spektrum aktivit, které má být zkoumáno, aby bylo stupněm či procentem obtíže vyjádřeno, jak doložené zdravotní trvalé obtíže vyřazují poškozeného z různých životních činností, které jsou v

lidském životě obvyklé. Tím je zajištěna objektivizace zdravotního stavu pomocí lékařsky podložené klasifikace.

18. Při posouzení obtíží poškozeného podle takto upravené komponenty Aktivity a participace (sleduje se provádění úkolů a zapojení do životních situací definovaných v jednotlivých doménách) znalci obvykle popisují zdravotní stav poškozeného též s využitím pojmů obsažených v komponentách Tělesné funkce a Tělesné struktury MKF a podle Mezinárodní klasifikace nemocí, aby bylo možné posoudit, zda uváděnému stupni poklesu aktivit odpovídá i stupeň poškození s těmito aktivitami souvisících tělesných funkcí a struktur. Jinak ovšem se stav poškozeného hodnotí v rámci jednotlivých domén ve dvou kategoriích – tzv. kapacita a výkon. V prvním případě jde o zjištění celkové ztráty potenciálu poškozeného bez kompenzačních pomůcek (facilitátorů), a to v plném rozsahu všech domén (položek) kapacity. Nehodnotí se aktuální kapacita, nýbrž její snížení oproti předúrazovému stavu (tzv. předchorobí). Vzhledem k tomu, že náhrada za ztížení společenského uplatnění má být odškodněním reálného vyřazení ze společenského života a že má zároveň motivovat ke znovuzačlenění poškozeného do společnosti, je namístě přihlédnout k tomu, že výkon může být ohodnocen nižším stupněm či procentem omezení, používá-li poškozený facilitátor uvedený v kapitole 1 komponenty Faktory prostředí (produkty a technologie – pomůcky, nástroje, vybavení nebo technický systém, používaný zdravotně postiženou osobou, nebo speciálně vyrobené nebo obecně dostupné, které obtížím předcházejí, kompenzují, monitorují, uvolňují nebo neutralizují – ISO 9999 – technické pomůcky pro zdravotně postižené). Kvalifikátor výkonu by měl být použit tam, kde se liší od stupně či procenta omezení kapacity, a to za pomoci uvedených pomůcek, jsou-li standardně dostupné či již byly prokazatelně poškozenému zajištěny škůdcem; tehdy se použije průměr obou kvalifikátorů. Výjimkou je použití léků a doplňků, kde se kapacita posuzuje s užívanou medikací.

19. Kvalifikátory se použijí ve stupni omezení podle škály stupňů od 0 do 4:

– stupeň 0: žádná obtíž (nepřítomná, zanedbatelná, 0–4 %) – osoba nemá a nepociťuje žádný problém,

– stupeň 1: lehká obtíž (mírná, nízká, 5–24 %) – problém je přítomen méně než 25 % času hodnocené činnosti s intenzitou, kterou může osoba tolerovat (je dobře snesitelný), a děje se zřídka během posledních 30 dní,

– stupeň 2: středně těžká obtíž (zřetelná větší, 25–49 %) – problém je přítomen méně než 50 % času hodnocené činnosti s intenzitou, která zasahuje do každodenního života (je zřetelný), a děje se občas během posledních 30 dní,

– stupeň 3: těžká obtíž (vysoká, extrémní, 50–95 %) – problém je přítomen více než 50 % času hodnocené činnosti s intenzitou, která částečně rozvrací každodenní život osoby (značně velký), a děje se často během posledních 30 dní,

– stupeň 4: úplná obtíž (úplná, 96–100 %) – problém je přítomen více než 95 % času hodnocené činnosti s intenzitou, která zcela rozvrací každodenní život osoby (obtíže jsou nesnesitelné nebo je funkce nemožná), a děje se každý den během posledních 30 dní.

20. Tento systém umožňuje zjistit výsledné procentní omezení poškozeného ve všech oblastech společenského uplatnění, a vytvořit tak základní medicínsky podložené srovnání stavu konkrétního poškozeného účastníka s jinými osobami trpícími trvalými zdravotními následky. S určitým zjednodušením lze říci, že za stoprocentní je považováno plné vyřazení poškozeného ve všech sférách (tj. plná ztráta kognitivních a pohybových funkcí, spojená s plnou ztrátou sebeobsluhy a jakéhokoliv zapojení se do společenských aktivit) a všechny mírnější formy postižení jsou odstupňovány směrem

dolů. Doposud se využívá k výpočtu vzorec založený na váženém průměru jednotlivých domén nejprve v rámci kapitoly a poté i jednotlivých kapitol v rámci celku s tím, že váha je u všech stejná. Jednotlivým doménám i kapitolám se tedy prozatím přiřazuje stejná váha (poměr), neboť přes určité teoretické náměty k posílení některých domén či kapitol (zejména těch, které se týkají pohyblivosti a potažmo soběstačnosti) nebyla dosud provedena ucelenější analýza, která by opravňovala k diferencovanému přístupu. Vzhledem k doporučujícímu charakteru Metodiky není vyloučeno, aby se na základě dostatečných podkladů uvedený poměr upravil, nicméně efektu finančního zvýraznění subjektivního vnímání určitého druhu obtíží poškozeným lze dosáhnout v rámci tzv. modifikace soudem (viz body 23 až 26 odůvodnění tohoto rozsudku).

21. Popsaný způsob určení výše náhrady se ovšem neobejde bez definování částky, která představuje pomyslnou hodnotu zmařeného (byť neskončeného) lidského života při absolutním vyřazení ze všech sfér společenského zapojení (100 %). Po zhodnocení dosavadní rozhodovací praxe v otázkách výjimečného zvyšování náhrady za ztížení společenského uplatnění podle vyhlášky č. 440/2001 Sb. v případech nejzávažnějších trvalých zdravotních postižení, po komparaci s úpravami či praxí v některých evropských zemích a s přihlédnutím k tomu, že § 2960 o. z. výrazně rozšiřuje nároky poškozeného na náhradu materiálních újem spojených se zaopatřením či s vytvářením předpokladů pro jeho znovuzačlenění do společenského života a § 2962 až 2963 o. z. posilují rozsah náhrady za ztrátu na výdělku, vychází soudní praxe z tzv. výchozí rámcové částky, vyjadřující pomyslné 100% vyřazení poškozeného ze společenského života, která se v poměrech panujících v době počátku účinnosti nového občanského zákoníku pohybovala kolem 10.000.000 Kč. Aby výše této částky nemusela být opakovaně revidována a aby reflektovala vývoj ekonomických ukazatelů, vyjadřuje se pomocí 400násobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného, tj. kdy je možno přistoupit k vyčíslení náhrady, tedy konkrétně 10.051.200 Kč, ustálil-li se zdravotní stav v roce 2014, 10.274.400 Kč pro rok 2015, 10.586.800 Kč pro rok 2016, 11.035.600 Kč pro rok 2017, 11.801.600 Kč pro rok 2018, 12.754.000 Kč pro rok 2019, 13.650.000 pro rok 2020 a 14.244.400 Kč pro rok 2021.

22. Procentní podíl (odpovídající zjištěnému stupni omezení poškozeného) z výchozí rámcové částky představuje základní ohodnocení náhrady nemateriální újmy při trvalých zdravotních následcích (zejména odčinění nemajetkové újmy vzniklé zásahem do tělesné integrity, frustrace z trvalého poškození tělesných orgánů, stresu a vypětí z překonávání nastalých obtíží, pozbytí ztráty životních příležitostí a možností, včetně abstraktní ztráty možností pracovního uplatnění a zapojení se do dalších životních činností) a je proporcionálním vyjádřením ztráty průměrného potenciálu pro určitý typ postižení; není ovšem náhradou škody (majetkové újmy), která je hrazena zejména prostřednictvím náhrady za ztrátu na výdělku či nákladů péče o zdraví, osobu či domácnost poškozeného.

23. Individuální přístup a zohlednění zvláštností každého jednotlivého případu předpokládá, že takto zjištěná částka základního ohodnocení bude modifikována některými dalšími okolnostmi, které již nemají medicínskou povahu, tedy jejich dopad do poměrů konkrétního poškozeného musí zvážit soud. Patří sem zejména věk poškozeného, intenzita jeho předchozího zapojení (ztráta skutečně výjimečné lepší budoucnosti) a důvody vyjmenované demonstrativně v § 2957 o. z. (některé z nich se týkají i poměrů škůdce).

24. Vzhledem k tomu, že vrcholu sil i intenzity společenského zapojení se obvykle dosahuje ve věku od 45 do 55 let, zvyšuje soudní praxe základní částku stanovenou shora popsaným postupem přibližně o 10 % pro poškozené ve věku 35–44 let, o 20 % ve věku 25–34 let a o 30–35 % ve věku 0–24 let. Oproti tomu lze náhradu snížit přibližně o 10 % ve věku 55–69 let a o 20 % od 70 let výše. Jedná se o poměrně jemné rozlišení, neboť nehmotné újmy na zdraví jsou vnímány přibližně stejně úkorně každou lidskou bytostí a nelze dost dobře tvrdit, že by měly být odškodněny mnohonásobně

více jen proto, že je poškozený mladší nebo byl před zraněním aktivnější. Mladší člověk je jistě závažným poškozením zdraví připraven o radosti života, které si již starší člověk užil, a bude nucen se vyrovnávat se svým handicapem po delší dobu (což je zohledněno právě uvedenými procentními modifikacemi); na druhé straně mladší člověk má více sil, je adaptabilnější, dokáže se po fyzické i psychické stránce s postižením vyrovnat zpravidla lépe než člověk starší (a proto modifikace daná věkem dosahuje pouze několika desítek procent).

25. Intenzita předchozího zapojení do společenských aktivit se zpravidla zohledňuje zvýšením základní částky až do 10 %, je-li nadprůměrné, až do 20 %, je-li výjimečně intenzivní, a až do 30 %, je-li zcela mimořádné; naopak se náhrada snižuje až o 10 %, je-li zapojení podprůměrné, a až o 20 %, není-li prakticky žádné. Člověk činorodý, který se věnuje mnoha aktivitám, o něž je v důsledku poškození zdraví připraven, se jistě jeví být více poškozen než ten, kdo dosud vedl fádní a pohodlný život; avšak jen stěží lze dovodit, že trauma, stres a frustrace u prvého jsou mnohonásobně větší než u druhého, či zda tomu právě vzhledem k povahovým vlastnostem obou nemůže být právě naopak, nehledě k tomu, že dokud je druhý zdráv, závisí jen na jeho svobodném rozhodnutí, zda svůj způsob života radikálně změní, po poškození zdraví však tuto možnost natrvalo ztratí a právě ono vědomí, že natrvalo možnosti zdravého člověka ztratil, je podstatou nehmotné újmy, kterou utrpěl. Konečně například houslový virtuos světového jména, který utrpí ztrátu prstu levé ruky, je nepochybně závažně poškozen ve svém profesním uplatnění, avšak (ponecháme-li stranou ztrátu jeho výdělku, která není odškodnitelná náhradou za ztížení společenského uplatnění a která je odrazem společenského ocenění jeho práce), je problematické vyčíslit, zda a nakolik je jeho nemajetková újma větší, než újma amatérského houslisty, který se hudbě věnoval jen pro svou radost.

26. Přihlédnutí k výjimečným okolnostem vyjmenovaným v § 2957 o. z. není možné pro jejich předpokládanou šíři a variabilitu vyjádřit konkrétními pojmy ani jim přiřazenými procentními pásmy, je proto ponecháno zcela na úvaze soudu s doporučením, aby po celkovém výsledném zvýšení beroucím v úvahu všechny tři zmíněné kategorie okolností odůvodňujících modifikaci základní částky náhrady nepřesahovala konečná náhrada její dvojnásobek. Doporučené omezení modifikace základní částky maximálně na dvojnásobek má své racionální opodstatnění a nesměřuje k zužování možností individuálního posouzení každého konkrétního případu. Smyslem je eliminovat subjektivismus a libovůli a přispět ke sjednocení soudní praxe a naplnění požadavku, aby v obdobných případech bylo poskytnuto srovnatelné odškodnění (§ 13 o. z.).

27. Lze shrnout, že první fáze posouzení (popsaná pod body 16 až 20 odůvodnění tohoto rozsudku) patří do působnosti znalce, jehož úkolem je vytvořit pro soud dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný skutkový podklad, obsahující odborný lékařský závěr o míře vyřazení poškozeného z životních činností definovaných v Metodice tak, aby soud mohl učinit právní závěr o výši náhrady za nemajetkovou újmu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 190/2017, Rt 39/2018). Tento závěr má povahu objektivizující, neboť posuzuje konkrétní postižení daného poškozeného, ovšem v obecné rovině všech v úvahu přicházejících činností (viz uvedené domény a jejich definice) bez ohledu na subjektivní pocity a individuální specifika poškozeného, tedy vyjadřuje, jak zjištěné zdravotní následky připravují poškozeného o potenciál věnovat se činnostem definovaným ve všech doménách. Znalci proto nepřísluší zjišťovat, které z posuzovaných činností poškozený skutečně vykonával, v jaké intenzitě a nakolik ztrátu či omezení některých z nich pociťuje úkorně. To není odborná lékařská otázka, nýbrž úkol soudu, aby objektivní zařazení pacienta do procentní škály vyřazení ze společenského života tzv. modifikoval (subjektivizoval či personalizoval) právě již vzhledem ke konkrétním okolnostem případu a s respektem ke vnímání újmy samotným poškozeným (body 23 až 26 odůvodnění tohoto rozsudku). Stejně tak znalci nepřísluší, aby sám stanovil a určil částku náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť je to soud, kdo stanoví její výši. Soud je oprávněn kontrolovat, zda znalec vyčerpal při hodnocení celou definici jednotlivých domén či zda neopomenul některé z nich hodnotit, resp. může dotazem na znalce zjišťovat, jakými

úvahami byl při stanovení stupně či procenta obtíží veden. Pochybení v tomto směru může totiž vést ke zkreslení výsledku. Znalci nelze samozřejmě vyčítat, že k výpočtu výsledného procenta použije webového rozhraní, které slouží i pro mimosoudní řešení nároků a které podle zadaného data ustálení zdravotního stavu automaticky přiřazuje znalcem stanovenému procentnímu vyjádření omezení aktivit poškozeného odpovídající peněžní částku a nabízí dokonce možnost její jednoduché modifikace. Je oproti tomu chybou soudu, jestliže bez dalšího takto případně doplněný posudek použije, aniž by uvedl vlastní úvahu, která přísluší jen jemu. Tak se tomu do určité míry stalo i v nyní projednávané věci.

28. Odvolací soud přejal závěry soudu prvního stupně a rozhodl se opřít svou úvahu o Metodiku k § 2958 o. z., nevyužil ovšem plně její možnosti. Soud prvního stupně se velmi podrobně zabýval zdravotním stavem žalobce a jeho dopady do možnosti zapojit se do životních činností, ohledně nichž formuloval své subjektivní stesky. V tomto ohledu však nepostupoval zcela přesně a neodlišil objektivizační lékařskou rovinu od právního posouzení, byť deklaroval, že postupuje podle Metodiky, a vyšel ze znaleckého posudku, s nímž pracoval a při výslechu znalce se snažil dobrat přesnějších závěrů. V první řadě je zřejmé, že nepracoval s procentem vyřazení žalobce (5,98 % podle znaleckého posudku), nýbrž rovnou s částkou peněžité náhrady, kterou k němu přiřadil znalec podle výchozí rámcové částky pro rok 2019, kdy se ustálil zdravotní stav žalobce, se zvýšením o 20 % s ohledem na věk poškozeného. Tím se formálně vzato rozhodnutí soudu ocitlo v rozporu s citovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu Rt 39/2018, a to tím spíše, že závěr o neopodstatněnosti dalšího modifikačního zvýšení pro intenzitu předchozího zapojení je zjevně nesprávný. Zde je třeba na druhou stranu upozornit, že dovolatel se mýlí, jestliže v žalobě nastavil výši požadované náhrady za ztížení společenského uplatnění na více než osmimilionovou částku odvozenou zřejmě od 50% poklesu pracovní schopnosti zjištěné pro účely důchodového zabezpečení (invalidity). Ta totiž vyjadřuje jen poměrně úzkou výseč celkových aktivit a participací, totiž pracovní zapojení, zatímco výsledné procento (v daném případě výrazně nižší) vzešlé z devíti kapitol MKF pokrývá kompletní činnost člověka ve všech oblastech.

29. Již za účinnosti předchozího občanského zákoníku bylo ustálenou soudní praxí, že důvodem pro mimořádné zvýšení základní náhrady za ztížení společenského uplatnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. mohla být i šíře a charakter sportovních aktivit, jež poškozený před zraněním provozoval, jestliže zhoršený zdravotní stav vedl nejen k zúžení aktivit, nýbrž i ke snížení kvality a úrovně dosahovaných výkonů, byť v rámci rekreačního sportu, a to natolik, že nešlo jen o běžný zásah do dosavadního způsobu života, nýbrž vzhledem k věku a šíři činností již o dopad vykazující rysy mimořádnosti. Například v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2651/2015, publikovaném pod C 16766 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek, C. H. Beck, byl takový závěr učiněn v případě muže, který byl od svých 28 let omezen (byť ne zásadně a nebyl z nich ani zcela vyloučen) v celé řadě aktivit typu jízdy na kolečkových bruslích, na kole a lyžích, potápění, kopané a tance, tedy činností s intenzivnějším fyzickým nasazením, které nadále nemohl v plném rozsahu provozovat pro omezenou pohyblivost hrudní páteře lehkého stupně a zápěstí dominantní horní končetiny lehkého stupně a pro stav po odstranění části vnitřního menisku a rekonstrukci předního zkříženého vazu pravého kolena.

30. S touto judikaturou (jejíž závěry lze použít i za současné právní úpravy) je v rozporu závěr odvolacího soudu, že není důvod v případě žalobce modifikovat náhradu jejím zvýšením pro předchozí zapojení. Bylo-li zjištěno, že žalobce byl před škodní událostí nadprůměrně aktivní v řadě oblastí (lední hokej, dobrovolné hasičství, motorismus), není důvod neodlišit jej od jiných poškozených, kteří svůj potenciál v takové míře nevyužívali. Soud prvního stupně řadu činností provozovaných žalobcem zpochybnil poukazem na přetrvávající možnost se do nich zapojovat, což by ovšem mohl být spíše důvod k pochybnostem, zda znalcem vyčíslený stupeň obtíží odpovídá zjištěnému ustálenému zdravotnímu stavu, nikoliv důvod pro odmítnutí modifikace ve prospěch

poškozeného. Pouhá okolnost, že žalobce nadále vede společenský život a účastní se akcí, jež mu jeho zdravotní stav umožňuje, nevylučuje znalcem odůvodněný závěr, že poškození dominantní horní končetiny a omezená hybnost a bolestivost dolní končetiny žalobce prakticky vylučuje z většiny pohybových činností vyžadujících rychlost a vytrvalost, tedy z fyzicky náročnějších úkonů při sebeobsluze, v práci i ve sportovním a zájmovém vyžití. Nepodložený je pak závěr, že zdravotní obtíže nepřipravily žalobce o aktivní hokejovou činnost, neboť srovnání průměrného věku špičkových hokejistů účastnících se mistrovství světa s věkem, v němž působí aktivně řada hráčů na krajské soutěžní úrovni, je nepatřičné. Lze považovat za notorietu, že v nižších neprofesionálních soutěžích, které nekladou tak vysoké nároky na trénovanost, lze působit i ve věku vyšším, než je obvyklý na úrovni zcela vrcholové. Úvaha, že počet odehraných zápasů se postupně snižoval, neopodstatňuje bez dalšího závěr, že v sezóně, která následovala po úrazu, by žalobce stejně již na led vůbec nenastupoval. Není naopak důvod nevěřit, že i bez soutěžního zapojení by se žalobce hokeji věnoval. Stejně tak soudy obou stupňů podcenily vynucenou změnu zapojení v dobrovolném hasičském sboru, kde podle jasných závěrů znalce stav žalobce vylučuje aktivní výkony při hašení či tréninku, takže se jeho účast omezuje na organizační, administrativní či společenskou činnost. Obdobné pak platí i na zálibu v motocyklech a zčásti i na pracovní zapojení. Okolnost, že se žalobce zcela nestáhl do ústraní a dění v obci se alespoň v omezené míře účastní, není důvodem k závěru, že intenzita předchozího zapojení do společenského života byla průměrná a nemá být zohledněna zvýšením základní náhrady.

31. Odvolací soud vyšel ze zjištění podloženého znaleckým posudkem, že žalobce utrpěl při dopravní nehodě zhmoždění hrudníku, traumatický pneumothorax, kontuzní změny v pravém horním plicním laloku, zlomeniny řady kostí všech končetin, klíční kosti a lopatky a posttraumatickou stresovou poruchu. Po ukončení léčení je limitován tím, že pro těžké poškození kloubu a ztrátové poškození kosti má téměř znemožněn pohyb zápěstí pravé ruky, což je doprovázeno bolestí v klidu i v zátěži a snižuje hybnost celé končetiny. Levá noha má omezenou hybnost, zejména v nerovném terénu, žalobce nemůže rychle chodit ani běhat a má výrazně zmenšenou dochozí vzdálenost; tyto obtíže se negativně projevují i na ostatních nosných kloubech obou dolních končetin a na bederní páteři. Dovolateli je třeba přisvědčit, že některé z těchto obtíží nebyly patřičně zohledněny. Obtíže s jemnou motorikou dominantní ruky zčásti absentují vlastně již v základním znaleckém posouzení, neboť nebylo vysvětleno, proč jsou stupněm 0 (bez obtíží) hodnoceny i takové činnosti, při nichž se uplatňují úchopové a manipulační funkce ruky, zejména v kapitolách 5 a 6. Pochybnosti může vyvolat i hodnocení některých následků u dolní končetiny; nebyl vyjasněn rozdíl mezi stupněm obtíží u pohybu po různých lokalitách, zatímco u chůze a pohybu znalec žádnou obtíž neurčil, byť z popisu povahy následků vyplývá, že právě omezená hybnost a bolestivost nohy vylučuje dovolatele z fyzicky náročnějších pohybových aktivit; v obdobných případech se tedy zpravidla projevuje i v dalších doménách kapitoly 5 a 6. Nedořešena konečně zůstala otázka psychických obtíží, které znalec rovněž potvrdil stupněm 2 u zvládání obtíží a jiných psychických nároků, avšak zřejmě nezohlednil například v doménách, které provázaně s tím bývají též používány, zejména soustředění pozornosti. Soud sám vyloučil určité obtíže tohoto typu poukazem na fotografie, na nichž se dovolatel jeví veselý a spokojený ve společnosti, což je poněkud zjednodušující přístup, neboť depresivní stavy či poruchy soustředění nemusí být vždy setrvalé a mohou se střídat se stavy umožňujícími zapojit se do společenského dění; i to lze vyjádřit stupněm či procentem obtíže v jednotlivých doménách.

32. I když tedy soud prvního stupně věnoval velkou pozornost práci se znaleckým posudkem (sám dokonce označil znalecké posouzení za nikoliv strnulé, nýbrž velmi přiléhavé a objektivní), neodstranil popsané nejasnosti a ani odvolací soud v tomto směru nezjednal nápravu. Přes obsáhlé dokazování k aktuálnímu zdravotnímu stavu žalobce soudy nezohlednily dostatečně intenzitu jeho předchozího zapojení do celé řady společenských aktivit a jejich úvaha potřebná pro nastavení výše náhrady podle § 2958 o. z. zůstala neúplná, a tedy po právní stránce nesprávná. Z těchto důvodů Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.); jelikož důvody, pro které bylo rozhodnutí odvolacího soudu zrušeno, platí také na rozhodnutí soudu prvního

stupně, zrušil Nejvyšší soud též odpovídající část rozsudku soudu prvního stupně a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).